

Henrik Oscarsson
Sören Holmberg

SCB

Statistiska centralbyrån

Statistics Sweden

Europaparlamentsvalen

En sammanfattning av några resultat från
valundersökningarna i samband med valen till
Europaparlamentet 1995, 1999 och 2004

Henrik Oscarsson

Sören Holmberg

Europaparlamentsvalen

En sammanfattning av några resultat från
valundersökningarna i samband med valen till
Europaparlamentet 1995, 1999 och 2004

Democracy Statistics
Report no 6

European Parliament elections

Statistics Sweden
2007

Tidigare publicering
Previous publication

Rapport 1: *Ja och nej till euron*. Folkomröstningen om euron 2003, Staffan Sollander & Richard Öhrvall 2004
Rapport 2: *Väljartrender*. En sammanfattning av några resultat från valundersökningarna 1956–2004, Sören Holmberg & Henrik Oscarsson 2004
Rapport 3: *SCB:s demokratistatistik*, 2005
Rapport 4: *Nej till euron*. Henrik Oscarsson & Sören Holmberg 2005
Rapport 5: *Demokratistatistik 2006*, 2006

Producent
Producer

SCB, enheten för demokratistatistik
Statistics Sweden, Unit of Democracy Statistics
Box 24300, 104 51 Stockholm
+46 8 506 940 00
valstatistik@scb.se

Förfrågningar
Inquiries

Jessica Persson +46 8 506 944 27
jessica.persson@scb.se

Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet i denna publikation.

Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:

Källa: SCB. Demokratistatistik rapport 6, *Europaparlamentsvalen. En sammanfattning av några resultat från valundersökningarna i samband med valen till Europaparlamentet 1995, 1999 och 2004.*

It is permitted to copy and reproduce the contents in this publication.

When quoting, please state the source as follows:

Source: Statistics Sweden, Democracy Statistics Report no 6, *European Parliament elections.*

Omslag: Bodil Hedlund
Cover

ISSN 1654-5656 (online)
ISSN 1652-6945 (print)
ISBN 978-91-618-1393-3 (print)
URN:NBN:SE:SCB-2007-ME09ST0701_pdf (pdf)

Printed in Sweden
SCB-tryck. Örebro 2007.08

Förord

Denna rapport är den sjätte som Statistiska centralbyrån (SCB) ger ut i serien *Demokratistatistik*. Den baseras på de intervjuundersökningar som SCB, i samarbete med Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet, genomfört i samband med valen till Europaparlamentet 1995, 1999 och 2004.

Rapporten är en sammanfattning av de resultat som presenterades av Henrik Oscarsson och Sören Holmberg i boken *Europaval* (Göteborgs universitet, 2006), vilken utgör rapport nummer 23 i SCB:s skriftserie *Valundersökningar*.

Rapporten har utarbetats av Henrik Oscarsson och Sören Holmberg vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Åsikter och uppfattningar som förs fram i rapporten är författarnas egna och överensstämmer inte nödvändigtvis med SCB:s.

Statistiska centralbyrån i augusti 2007

Anna Wilén

Uno Davidsson

SCB tackar

Tack vare våra uppgiftslämnare – privatpersoner, företag, myndigheter och organisationer – kan SCB tillhandahålla tillförlitlig och aktuell statistik som tillgodoser samhällets informationsbehov.

Innehåll

Förord	3
Europaparlamentsvalen.....	7
Vid sidan av och i skuggan	11
Att EU-rösta i EU-val	13
Socioekonomisk kamp i EU-valen	17
Något måste göras.....	19
Fakta om statistiken	23
In English.....	24
List of terms	24

Europaparlamentsvalen

Europaparlamentsvalen instiftades en gång i tiden med två syften. Som en mekanism för att välja politiker och för att ge ökad demokratisk legitimitet och opinionsstöd åt EU. Det första syftet har uppfyllts väl och utan allvarliga anmärkningar. Via EU-valen rekryteras vart femte år hundratals politiker till parlamentet i Bryssel. I senaste valet 2004 sammanlagt hela 732 personer.

När det gäller det andra syftet har framgången varit mer begränsad eller helt obefintlig. Det folkliga opinionsstödet för EU har inte stärkts sedan det första EUP-valet 1979. Andelen EU-medborgare som tycker att EU-medlemskapet är "a good thing" har ända sedan 1970-talet hållit sig kring måttliga 50 procent utan att lyfta mot högre höjder. Samma frånvaro av ett lyft gäller förtroendet för EUs centrala institutioner som heller inte stärkts sedan mätningarna inleddes på sent 1990-tal. Förtroendet för EU-parlamentet var till exempel 50 procent i Eurobarometerns första mätning våren 1999 och 53 procent under hösten. I den senaste mätningen hösten 2005 var motsvarande resultat 51 procent (*Eurobarometer 64*, 2006).

Det låga och sjunkande valdeltagandet i EUP-valen är ytterligare ett tecken på att 1979 års reform inte har varit framgångsrik när det gäller legitimeringssyftet. Valdeltagandet har minskat i varje val sedan starten. I senaste valet 2004 deltog färre än femtio procent av EUs medborgare. Valdeltagandet blev rekordlåga 45,7 procent totalt. Även i de femton äldre medlemsländerna var valdeltagandet under femtio procent. Det blev endast 49,4 procent. I Sverige gick det ännu sämre med ett valdeltagande på endast 37,8 procent.

Det är svårt att dra någon annan slutsats än att Europaparlamentsvalen hittills varit ett misslyckande. De har fungerat väl tekniskt men EUs legitimitet och opinionsstöd har inte stärkts.

Tabell 1**Deltagande i valen till Europaparlamentet i samtliga medlemsländer 1979–2004. Procent***European Parliament elections in 1979–2004. Voters in per cent in different member states*

	1979	1984	1989	1995*	1999	2004
Belgien	91	92	91	91	91	91
Luxemburg	89	89	87	89	87	89
Malta	--	--	--	--	--	82
Italien	85	83	81	75	71	73
Cypern	--	--	--	--	--	71
Grekland	--	77	80	71	75	63
Irland	64	48	68	44	50	59
Danmark	48	52	46	53	51	48
Litauen	--	--	--	--	--	48
Spanien	--	69	55	59	63	45
Tyskland	66	57	62	60	45	43
Frankrike	61	57	49	53	47	43
Österrike	--	--	--	68	49	42
Lettland	--	--	--	--	--	41
Holland	58	51	47	36	30	39
Portugal	--	72	51	36	40	39
Finland	--	--	--	60	31	39
Storbritannien	32	33	36	36	24	39
Ungern	--	--	--	--	--	38
Sverige	--	--	--	42	39	38
Tjeckien	--	--	--	--	--	28
Slovenien	--	--	--	--	--	28
Estland	--	--	--	--	--	27
Polen	--	--	--	--	--	21
Slovakien	--	--	--	--	--	17
<i>Samtliga</i>	63	61	59	57	50	46

Kommentar: I Belgien, Grekland, Cypern och Luxemburg återfinns system med röstplikt.

* Valdeltagande år 1994, 1995 och 1996

Tabell 2**Valdeltagande i olika befolkningsgrupper vid valen till Europaparlamentet 1995, 1999 och 2004. Procent***European Parliament elections in 1995, 1999 and 2004. Voters in per cent in different groups of the population*

	1995	1999	2004	Antal personer 2004
Kön				
Man	40	36	37	1 343
Kvinna	43	41	38	1 361
Ålder				
18-22 år	28	24	23	107
23-30 år	35	26	30	435
31-40 år	35	30	26	523
41-50 år	42	36	33	462
51-60 år	46	45	44	530
61-70 år	53	56	52	392
71-80 år	50	54	57	256
Bostadsort				
Glesbygd	36	30	35	378
Mindre tätort/liten stad	42	36	35	448
Större stad	42	40	38	981
Stockholm, Gbg, Malmö	48	48	44	429
Civilstånd				
Gift/sambo	45	41	41	909
Ensam: änka/änkling	43	55	50	49
Ensam: frånskild/ogift	32	31	28	366
Uppväxt i				
Sverige	42	40	39	1 929
Norden	27	31	38	63
Annat land i Europa	35	28	28	197
<i>Samtliga</i>	42	39	38	2 704

Kommentar: Data från Europaparlamentsvalundersökningarna 1995, 1999 och 2004. När det gäller resultaten för kön, ålder, uppväxt och personer boende i Stockholm, Göteborg och Malmö byggs resultaten på registeruppgifter för hela urvalet, alltså även från personer som inte intervjuats. Indelningen landsbygd, mindre tätort och större stad/tätort bygger på uppgifter noterade av intervjuarna och avser därför endast personer som intervjuats.

Tabell 3**Valdeltagande i olika socioekonomiska grupper vid valet till Europaparlamentet 1995, 1999 och 2004. Procent***European Parliament elections in 1995, 1999 and 2004. Voting rates by different socio-economic groups*

	1995	1999	2004	Antal personer 2004
Yrke				
Industriarbetare	31	24	22	125
Övriga arbetare	35	30	29	289
Tjänsteman, lägre	43	40	33	161
Tjänsteman, mellan	51	49	44	356
Tjänsteman, hög	57	56	58	192
Småföretagare	38	37	34	82
Jordbrukare	40	47	45	19
Studerande	40	33	35	81
Klass				
Arbetarklass	34	28	27	415
Medelklass	49	47	44	809
Inkomst				
Låg	38	30	30	668
Medel	40	38	37	1 360
Hög	50	49	48	672
Sysselsättning				
Förvärvsarbetar	40	36	35	902
Arbetslös/i åtgärder	30	24	26	91
Facklig tillhörighet				
LO	33	28	26	394
TCO	47	46	39	282
SACO	64	60	60	117
Privat/offentlig tjänst				
Offentlig	47	43	42	497
Privat	39	36	36	779
Utbildning				
Låg	37	35	35	225
Medel	39	32	29	675
Hög	54	52	53	418
<i>Samtliga</i>	42	39	38	2 704

Kommentar: När det gäller yrkesgruppen jordbrukare är antalet personer litet, 46 år 1995, 32 år 1999 och 19 år 2004. Klass har skapats med yrkesvariabeln som utgångspunkt. Till arbetare har industriarbetare och övriga arbetare förts. Tjänstemannagrupperna, småföretagare och jordbrukare har förts till medelklass. Inkomst bygger på registeruppgift och avser samtliga personer i urvalet, alltså även personer som inte intervjuats. Inkomstvariabeln har definierats så att 25 procent av personerna i urvalet återfinns i den lägsta respektive högsta inkomstgruppen. Övriga 50 procent återfinns i gruppen medelinkomsttagare. Till lågutbildade har de förts som endast har obligatorisk utbildning. Till högutbildade har de förts som har studerat eller studerar på högskole-/universitets nivå, övriga har förts till gruppen med medelutbildning.

Om vi enbart ser på utvecklingen i Sverige är bilden också mörk, men den har inte blivit mörkare i alla avseenden. Sverige är ett av de länder inom EU som uppvisar lägst allmänt opinionsstöd för EU och lägst förtroende för EUs institutioner. Men opinionsstödet och förtroendet har inte minskat sedan vi blev medlemmar. Det har förblivit stabilt lågt när det gäller institutionsförtroendet, men ökat något när det gäller opinionsstödet och bedömningarna av hur demokratin fungerar inom unionen. I SOM-undersökningarna har andelen svenskar som i huvudsak är för det svenska medlemskapet i EU ökat från 36 procent 1995 till 39 procent 2005 samtidigt som andelen negativa minskat från 49 procent till 37 procent. När det gäller bedömningarna av EUs demokrati har andelen som är mycket eller ganska nöjda ökat från 25 procent i SOMs första mätning 1998 till 35 procent 2005. EUs legitimitet må vara jämförelsevis låg i Sverige, men den växer långsamt till sig (Holmberg och Weibull 2006).

När det gäller valdeltagandet i EUP-valen går dock utvecklingen fortsatt åt det negativa hållet i Sverige. Det minskar för varje val. Och Sverige är ett av de länder i EU där deltagandet i EU-valen är speciellt lågt i jämförelse med deltagandet i nationella riksdagsval.

Vid sidan av och i skuggan

Tyskarna kallar EU-val för *Nebenzwahl*, ett slags sidoval i skuggan av viktigare nationella och regionala val (Niedermayer und Schmitt 2005). Tanken är densamma som resonemangen kring andra rangens val (Reif and Schmitt 1980). EU-valen betyder än så länge mindre, alltså väcker de mindre intresse och uppmärksamhet i alla läger – bland partier, bland kandidater, i medier och bland väljare.

Alla hypoteser som brukar härledas ur teorin om andra rangens val får stöd i det svenska fallet. Hypotes ett är att valdeltagandet i EUP-val blir klart lägre än i närliggande nationella val. I det svenska

fallet är skillnaden något över fyrtio procentenheter. Snittet i EU brukar vara lägre, kring trettio procentenheter.

Hypotes två säger att regeringspartier tenderar att lyckas sämre i EU-val än i nationella val. EUP-val gäller inte regeringsmakten. Väljarna kan rösta mer expressivt och lufta eventuella missnöjen med hur regeringen sköter sig. I Sverige har socialdemokraterna haft makten vid alla tre EUP-valen och vid alla tre tillfällena gjort rejält dåliga val, bland de sämsta någonsin för partiet sedan demokratin infördes i Sverige på 1920-talet. Resultaten visar dessutom på en nedåtgående kurva, 28,1 procent 1995, 26,0 procent 1999 och 24,6 procent 2004.

Tabell 4

Officiella valresultat i svenska Europaparlamentsval 1995–2004 samt träffsäkerheten i 2004 års Europaparlamentsvalundersökning. Procent och procentdifferenser

The official election results in the European Parliament elections in Sweden 1995, 1999 and 2004 and the precision of aim in the European parliament election study in 2004. Per cent and per cent difference

	Officiellt valresultat			EUP04	Differens EUP04–2004
	1995	1999	2004		
Vänsterpartiet	12,9	15,8	12,8	12,8	±0,0
Socialdemokraterna	28,1	26,0	24,6	23,6	-1,0
Miljöpartiet	17,2	9,5	6,0	7,3	+1,3
Centerpartiet	7,2	6,0	6,3	6,7	+0,4
Folkpartiet	4,8	13,9	9,9	11,2	+1,3
Kristdemokraterna	3,9	7,6	5,7	4,7	-1,0
Moderaterna	23,2	20,7	18,2	19,3	+1,1
Junilistan	-	-	14,5	12,8	-1,7
Övriga	2,8	0,5	2,2	1,6	-0,6
Summa procent	100,0	100,0	100,0	100,0	
Valdeltagande	41,6	38,8	37,9		
Antal svarspersoner				771	

Kommentar: De officiella valresultaten är hämtade från SCB/Valmyndigheten.

Mandatfördelningen (19 mandat) efter 2004 års Europaparlamentsval blev följande:

Vänsterpartiet 2 (-1), socialdemokraterna 5 (-1), miljöpartiet 1 (-1), centerpartiet 1 (oför.), folkpartiet 2 (-1), kristdemokraterna 1 (-1), moderaterna 4 (-1) och junilistan 3 (+3). Resultaten från 2004 års Europaparlamentsvalundersökning har kontrollerats mot röstlängderna. Bland respondenterna i Europaparlamentsvalundersökningen var valdeltagandet 40,7 procent, enligt kontroller mot röstlängderna. Den tydliga överrepresentation av röstande bland intervju-personer som man bör förvänta sig i de här sammanhangen var den här gången mycket blyg-

sam. Antalet intervjupersoner i 2004 års Europaparlamentsvalundersökning som röstade i riksdagsvalet var 855. Av dem uppgav 54 personer (6,3 procent) inte vilket parti de röstade på medan 30 (3,5 procent) angav att de hade röstat blankt.

Hypotes nummer tre förutspår att små partier skall lyckas bättre än stora i EUP-val. Frånvaron av regeringsfrågan tar bort en del av fokuseringen på de stora partierna och ger mindre partier en ökad chans eftersom väljarna är mer fria att rösta expressivt. Detaljstudier visar att stora partier (s och m) mycket riktigt oftare förlorar röster jämfört med näraliggande riksdagsval (s tre gånger, m en gång) än de vinner (m två gånger). I fyra fall av sex stämmer alltså hypotesen (67 procent). När det gäller de mindre partierna har de gått framåt i nio fall av femton (60 procent). Vänsterpartiet och miljöpartiet har alltid gjort bättre ifrån sig i EUP-val än i riksdagsval, centerpartiet har gjort det två gånger, folkpartiet en gång medan kristdemokraterna är det stora undantaget. Partiet har aldrig lyckats bättre i ett EU-parlamentsval än i det mest näraliggande riksdagsvalet.

Även partier utanför de etablerades krets tenderar att lyckas bättre i EUP-val. Det har hänt två gånger av tre. Naturligtvis 2004 med succén för junilistan, men också i första valet 1995.

Att EU-rösta i EU-val

EU-valen uppfyller alltså alla kriterier för att vara sidoordnade val i slagskuggan av de fortfarande helt dominerande riksdagsvalen. Det betyder dock inte att berättelsen är slut. Även om svenska EU-val är andra rangens val finns det en del tecken som tyder på att de i jämförelse med EU-valen i många andra länder är hyfsat meningsfulla. Bland de många väljarna handlar de trots allt om det de bör handla om, det vill säga EU-frågor. I många andra länder i EU dominerar fortfarande inrikespolitik och regeringsbedömningar när väljarna röstar.

Resultatet 2004 är detsamma som i de tidigare EUP-valen. Svenska väljare påverkas klart mer av vilken allmän inställning de har till EU än vad som är fallet i de flesta andra EU-länder. Sambandet mellan EU-åsikt och partival 2004 var starkast i Sverige, följt av Danmark och svagast i länder som Spanien, Tyskland och Holland. På väljarnivå leder Sverige utvecklingen mot mer *eufierade* Europaparlamentsval.

Tabell 5**Sambandet mellan EU-åsikt och partivalet i EU-parlamentsvalet 2004 (eta)***Relation between EU-opinion and choice of party in the European Parliament election in 2004 (eta)*

Land	Samband mellan EU-åsikt och partival i EUP-valet 2004 (eta)	Procentandel personer som tyckte att det egna landets medlemskap i EU var någonting dåligt
1. Sverige	.61	42
2. Danmark	.56	18
3. Lettland	.53	25
4. Polen	.42	19
5. Slovakien	.42	15
6. Frankrike	.42	16
7. Österrike	.39	33
8. Finland	.37	32
9. Storbritannien	.32	40
10. Belgien	.29	7
11. Estland	.26	17
12. Italien	.23	9
13. Grekland	.20	6
14. Ungern	.20	12
15. Irland	.17	4
16. Portugal	.13	5
17. Cypern	.13	4
18. Holland	.11	14
19. Tyskland	.09	10
20. Luxemburg	.05	5
21. Spanien	.05	7

Kommentar: Väljarnas EU-åsikter mättes med en fråga om EU-medlemskapet var någonting bra eller dåligt för det egna landet. I procentberäkningen har endast bra- respektive dåligt-svar medräknats. Intervjufrågan om EU-medlemskapet ställdes inte i Litauen. Sambandsmättet eta kan variera mellan .00 (lågt) och 1.00 (högt).

Sett över tid tycks dock EU-faktorn ha blivit något mindre betydelsefull även i Sverige. Svenska väljare åsiktsröstade mer utifrån EU-frågor 1995 och 1999 än 2004. En av huvudorsaken till att Sverige fortfarande toppar listan är att det i Sverige (och i Danmark) finns etablerade partier som tydligt tar ställning mot EU. Det finns det

inte i alla EU-länder. Svenska väljare kan kanalisera sin EU-skepticism på valdagen.

Tabell 6

Väljarna anger skäl för sitt partival i Europaparlamentsvalen 1995, 1999 och 2004. Procent

The voters state the reason for their choice of party in the European Parliament elections in 1995, 1999 and 2004. Per cent

Fråga: "Hur viktiga var följande skäl för hur Du röstade i EU-parlamentsvalet?"

Skäl	Partival 2004								Samtliga partiröstande
	v	s	mp	c	fp	kd	m	jl	
EU-frågor									
1995	91	76	87	83	77	75	84	-	83
1999	88	74	88	62	74	72	84	-	79
2004	78	68	80	69	66	60	71	82	73
Svensk politik									
1995	60	78	45	65	56	78	79	-	66
1999	72	84	51	49	42	77	77	-	66
2004	58	70	55	67	69	63	76	33	63
Gammal vana, partiloyalitet									
1995	15	55	4	35	37	21	40	-	32
1999	8	54	8	40	15	8	39	-	28
2004	32	64	11	51	30	33	50	3	38
Kandidaterna på valsedlarna									
1995	27	42	37	60	31	67	34	-	39
1999	45	47	41	55	87	62	36	-	52
2004	70	37	24	64	49	83	40	41	47

Kommentar: Svarepersonerna frågades om vart och ett av skälen. Intervjufrågan omfattade fyra svarsalternativ: "ett av de absolut viktigaste skälen", "ganska viktigt skäl", "inte särskilt viktigt skäl" och "inte alls viktigt skäl". Resultaten i tabellen visar andelen svars personer som angav något av de två förstnämnda alternativen. Samtliga partiröstande ingår i procentbasen.

Och den möjligheten tillvaratas. Många svenska väljare röstar annorlunda i EUP-valen jämfört med i riksdagsvalen. Partibyten i samband med EUP-valen är vanligare i Sverige än i majoriteten av andra EU-länder. Väljarrörligheten i svenska EUP-val är också större än i riksdagsvalen. Man bestämmer sig senare och man byter oftare parti. Valrörelsen blir mycket viktig, vilket illustrerades

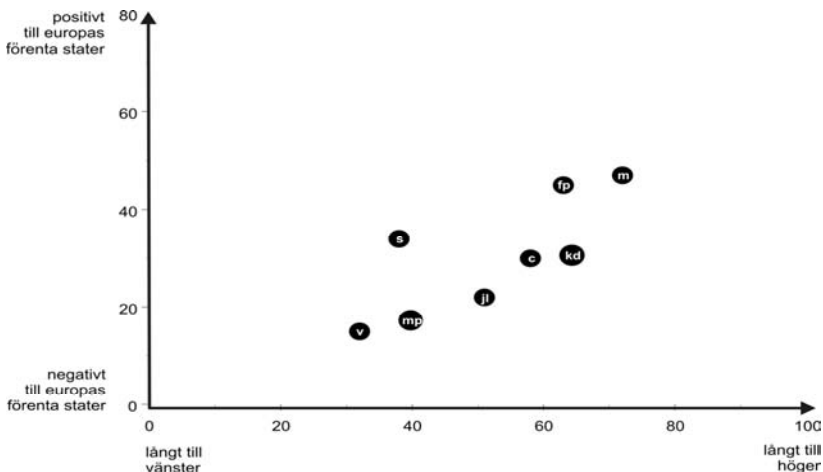
extremt tydligt av junilistans snabba tillväxt från 4-5 procent till hela 14,5 procent under valsprtens sista fyra-fem dagar 2004.

Åsiktsröstandet i EU-valen underlättas högst betydligt av att svenska väljare har relativt goda kunskaper om vad partierna står för när det gäller EU-medlemskapet. Och till skillnad från när det gäller andra kunskaper om EU – där den svenska kunskapsnivån inte har förbättrats, och inte är bättre än EU-snittet, snarast lite sämre – ser vi en viss tendens till förbättrade kunskaper om vad partierna står för över tid. Det är viktigt eftersom rationell åsiktsröstning förutsätter att väljarna känner till vad partierna har för ståndpunkter.

I valet 2004 var det bara ett parti som väljarna uppenbart var osäkra om vad det stod för. Det partiet var junilistan. Osäkerheten gällde dock inte partiets EU-skepticism utan huruvida partiet var för eller emot Sveriges EU-medlemskap. Många väljare, även sådana som röstade på junilistan, kände inte till att partiet är för det svenska medlemskapet. Den förvillelsen kan till en del ha hjälpt till när EU-motståndare från exempelvis vänsterpartiet och miljöpartiet röstade på partiet. Junilistans röststöd är annars lite unikt i det att det kom i ungefär lika stor utsträckning från alla olika sociala och politiska grupper.

Figur 1
Partiernas väljare positionerar sig längs vänster-högerdimensionen och längs EU-dimensionen (medeltal)

The voters position along the left-right-dimension and along the EU-dimension (average)



Kommentar: Partiernas genomsnittliga positioner längs vänster-högerdimensionen respektive EU-dimensionen var för vänsterpartiet (32,15), socialdemokraterna (38,34), centerpartiet (58,30), folkpartiet (63,45), moderaterna (72,47), kristdemokraterna (64,31), miljöpartiet (40,17), junilistan (49,22). Korrelationen mellan vänster-högerpositioner och attityder till ett framtida Europas förenta stater är $r=.24$.

Socioekonomisk kamp i EU-valen

I Sverige finns det ett mycket tydligt samband mellan väljarnas sociala tillhörighet och röstning i EUP-valen. Och de samband som finns är oftast starkare i EU-valen än i riksdagsvalen. Den socioekonomiska kamp som utkämpas via valurnorna vid valen till riksdagen förs också på valdagen när EU-parlamentariker väljs. Kopplingen mellan social tillhörighet och partival har varit mycket stabil och likartad i de tre svenska EUP-valen. Med visst undantag för klassröstningen som minskat något, återfinns de socioekonomiska konflikter som manifesterades i röstningen i det första EUP-valet fortfarande i röstningen 2004. Om en läkningsprocess pågår är den mycket långsam.

Tabell 7

Kön, ålder, bostadsort och partival i Europaparlamentsvalet 2004.

Procent

Sex, age, degree of urbanisation and choice of party in the European Parliament election in 2004. Per cent

	Partival 2004									Summa procent	Antal pers	Valdeltagande
	v	s	mp	c	fp	kd	m	jl	övr			
Kön												
Kvinna	14	23	9	7	11	4	17	13	2	100	381	38
Man	11	25	5	6	12	5	22	13	1	100	390	37
Ålder												
18-30 år	19	18	13	4	14	4	14	13	1	100	105	28
31-60 år	14	22	8	6	13	5	18	12	2	100	416	34
61-80 år	8	29	3	9	7	5	23	15	1	100	250	54
Bostadsort												
Landsbygd	15	16	8	19	6	8	15	11	2	100	135	35
Tätort	14	28	5	7	8	4	15	16	3	100	149	35
Stad	13	27	6	3	12	4	22	12	1	100	357	38
Storstad	10	17	13	4	17	2	23	14	0	100	126	44

Kommentar: Resultaten för andelen röstande har nedjusterats.

Tabell 8

Yrke, utbildning, facklig tillhörighet och partival i Europaparlamentsvalet 2004. Procent*Occupation, level of education, union and choice of party in the European Parliament election in 2004. Per cent*

	Partival 2004									Summa procent	Antal pers	Valdelt.
	v	s	mp	c	fp	kd	m	jl	övr			
Förvärvsarbete												
Förvärvsarbetande	13	20	11	7	10	5	19	14	1	100	375	35
Arbetslös	32	12	0	8	12	4	4	20	8	100	25	26
Yrkesgrupp												
Industriarbetare	19	45	10	0	7	3	3	7	6	100	31	22
Övrig arbetare	12	27	6	11	3	9	11	19	2	100	91	29
Lägre tjänstemän	18	25	5	5	13	2	14	15	3	100	60	33
Mellantjänstemän	16	22	10	6	11	6	15	13	1	100	184	44
Högre tjänstemän	6	18	6	6	11	3	36	13	1	100	140	58
Småföretagare	11	11	11	6	6	5	36	14	0	100	36	34
Jordbrukare	0	10	0	50	10	0	20	10	0	100	10	45
Studerande	23	6	6	3	26	11	17	8	0	100	35	35
Facklig tillhörighet												
LO	19	36	7	3	4	2	7	19	3	100	117	26
TCO	21	20	10	7	10	3	12	16	1	100	135	39
SACO	13	20	9	4	17	2	27	6	2	100	86	60
Utbildning												
Låg	8	45	5	8	2	5	10	15	2	100	88	35
Mellan	15	24	5	8	9	7	15	15	2	100	229	29
Hög	14	12	11	5	15	3	28	11	1	100	267	53
Sektor												
Offentlig	18	25	7	7	10	5	14	13	1	100	246	42
Privat	10	19	9	7	10	5	25	13	2	100	330	36

Kommentar: Resultaten för yrkesgrupp omfattar även personer som ej förvärvsarbetare. Pensionärer har förts till sin tidigare yrkesgrupp. Giftna och sammanboende kvinnor som ej förvärvsarbetare har klassificerats efter makens yrkesgrupp. Resultaten för facklig tillhörighet och sektor omfattar dock enbart förvärvsarbetande. Hög utbildning inkluderar alla med minst påbörjad högskoleutbildning. Låg utbildning omfattar personer med enbart obligatorisk utbildning (folkskola, grundskola, plus en kort yrkesskola). Intervjupersonerna har själv fått ange vilken sektor de arbetar i. Andelen röstande är nedjusterad.

Många sociala motsättningar kanaliseras alltså tydligare via röstandet i EUP-valen än via röstandet i riksdagsvalen. Klasskampen via valsekeln är fortfarande starkare när vi väljer representanter till Stockholm än när vi väljer till Bryssel. Men när det gäller många andra sociala kamper – könskampen, generationskampen, kampen mellan stad och landsbygd, regionala och religiösa motsättningar – utkämpas de klarare i EUP-valen. Europeiska unionen väcker alternativt tydliggör många sociala motsättningar i vårt land som inte syns lika bra i den nationella politiken.

Jämfört med övriga EU-länder spelar socioekonomiska faktorer en relativt stor roll för röstningen i Sverige. Och det gäller också EUP-val. Störst socioekonomiska skillnader i partivalet 2004 fanns i några östländer som Polen och Tjeckien, och i de tre nordiska länderna Finland, Sverige och Danmark samt i Österrike och Frankrike. Mot botten av listan återfinns många sydeuropeiska länder som Grekland, Spanien och Italien med Storbritannien strax ovanför. Ser vi på enskilda sociala faktorer hamnar Sverige relativt högt när det gäller klassröstning (sjätte plats), men också när det gäller röstnings-skillnader mellan stad och landsbygd (också en sjätte plats). Klart lägre placeras Sverige när det gäller köns- och åldersskillnader i partivalet (trettonde respektive sjuttonde plats). Detsamma gäller den religiöst påverkade röstningen (tolfte plats).

Om vi ser vilka sociala faktorer som är starkast kopplade till röstningen i varje land framträder Europas två klassiska konfliktlinjer med emfas. Klassröstningen dominerar i elva länder, däribland i Sverige, medan religiöst influerad röstning är starkast i åtta länder. Nittonhundratalets, för att inte säga adertonhundratalets sociala motsättningar sätter fortfarande klara avtryck i tvåtusenålets EUP-val.

Något måste göras

Om vi avslutningsvis skall peka på någonting riktigt positivt med de svenska EUP-valen måste det bli personröstningen. Den har blivit en succé med över femtio procent av väljarna som har kryssat för en kandidat i de två senaste valen (67 respektive 59 procent). Och kryssandet har varit mycket jämnt spritt socialt och politiskt. Personröstning är en form av deltagande, som till skillnad från valdeltagande, är lika vanligt bland unga som bland äldre och bland arbetare såväl som bland övre medelklassen. Dessutom fick personkryssandet effekter. Fyra kandidater fick åka till Bryssel tack vare att

de lyckades samla många personröster, fler än konkurrenterna. I riksdags- och kommunalvalen har personröstandet inte varit tillnärmelsevis lika framgångsrikt. Snarare tvärtom med en sjunkande andel personröstare från en redan låg nivå premiäråret 1998. Huvudorsaken till framgången för personröstandet i EUP-valen är att partierna endast går fram med en nationell vallista vardera och att många kandidater då har en chans att bli kända. Vi vet från studier i samband med riksdagsvalen att väljarna inte tycker om att kryssa för kandidater de inte känner till.

Tabell 9

Svenska väljare känner till och tycker om kandidaterna till Europaparlamentet 1995, 1999 och 2004 (andel kännedom och medeltalspopularitet)

Swedish voters have knowledge and like the candidates to the European Parliament 1995, 1999 and 2004 (knowledge and average for popularity)

Person	Parti	1995		1999		2004	
		Känd	Pop	Känd	Pop	Känd	Pop
Maj Britt Theorin	s	66	+0,7	59	+0,5		
Staffan Burenstam Linder	m	65	-0,3	63	-0,7		
Per Gahrton	mp	83	+0,5	78	-0,2		
Hadar Cars	fp	53	-0,2				
Karl Erik Olsson	c	44	+0,5	46	+0,3		
Maj-Lis Löf	s	75	+0,2				
Hans Lindqvist	c	29	+0,3	34	-0,1	21	-0,0
Jonas Sjöstedt	v	16	+0,9	30	+0,8	41	+0,4
Karin Starrin	c	21	+0,3				
Holger Gustavsson	kd	13	-0,0				
Eva Eriksson	fp	14	+0,5				
Birgitta Sacrédeus	kd	13	+0,2				
Wilhelm Agrell	sl	38	+0,6				
Björn von der Esch	f-euk	30	+0,2				
Marianne Eriksson	mp			19	+0,1		

Tabell 9 (forts.)

Person	Parti	1995		1999		2004	
		Känd	Pop	Känd	Pop	Känd	Pop
Cecilia Malmström	fp			17	+0,3	21	+0,2
Gunilla Carlsson	m			23	+0,7		
Pierre Schori	s			82	+0,7		
Marit Paulsen	fp			88	+1,0		
Görel Thurdin	c			48	+0,2		
Anders Wijkman	kd			59	+0,7	47	+0,5
Inger Schörling	mp			28	-0,1		
Anneli Hulthén	s			19	+0,4		
Ingrid Näslund	kd			14	+0,2		
Lena Ek	c					29	+0,2
Gunnar Hökmark	m					54	-0,2
Charlotte Cederschiöld	m					33	+0,1
Maria Carlshamre	fp					25	+0,2
Inger Segelström	s					39	+0,1
Anna Hedh	s					31	+0,3
Carl Schlyter	mp					29	-0,0
Eva Goës	mp					51	-0,3
Lennart Sacrédeus	kd			36	-0,8	31	-0,5
Nils Lundgren	jl					65	+0,6
Birgitta Swedenborg	jl					15	+0,0
Genomsnitt alla kandidater		40	+0,3	44	+0,2	35	+0,1
Genomsnitt kvinnliga kandidater		38	+0,3	35	+0,3	31	+0,1
Genomsnitt manliga kandidater		41	+0,3	53	+0,2	41	+0,1

Kommentar: Intervjufrågan lyder: "På det här kortet finns en skala som Du tidigare använde för att tala om hur mycket Du allmänt sett gillade respektive ogillade de olika partierna och partiledarna. Vi använder också samma skala för att bedöma hur mycket Du gillar respektive ogillar några av partiernas kandidater i EU-parlamentsvalet. Om jag nämner ett namn Du inte känner till eller inte vet tillräckligt mycket om, säg bara till". Ogillar-gillarskalan går från -5 (ogillar starkt) till +5 (gillar starkt). Siffrorna i tabellen är genomsnittlig poäng på ogillar-gillarskalan för de olika kandidaterna (pop) samt andel intervjupersoner som velat placera kandidaterna på skalan (kännedom). sl=sarajevolistan, f-euk=fria eu-kritiker.

Personröstandet och att många svenska väljare trots allt röstar utifrån EU-åsikter i EUP-valen är det mest positiva med de svenska EU-parlamentsvalen. Mycket annat är klart mindre positivt. Det låga valdeltagandet är det mest påtagliga. Men röstandet utifrån slentrian, regeringsfrågan eller bara allmän inrikespolitik är också inte bra. Detsamma gäller det dåliga intresset som alla visar – partier, kandidater, medier och väljare.

Om vi skall ha demokratiskt fungerande Europaparlamentsval måste något göras och många skärpa sig – i Sverige och nere i Bryssel.

Fakta om statistiken

Europaparlamentsvalundersökningarna ingår i den långa serien av besöksintervjuundersökningar som statsvetenskapliga institutionen har genomfört tillsammans med Statistiska centralbyrån sedan 1950-talet.

Europaparlamentsvalundersökningarna är eftervalsundersökningar. I urvalet 2004 ingick sammanlagt 2 692 röstberättigade svenska medborgare, 18–80 år, boende i Sverige. Svarsfrekvensen blev 78 procent 2004, vilket är något högre än i motsvarande undersökning 1999 (75 procent), men lägre än i den första EUP-valundersökningen 1995 (84 procent). I likhet med de andra valbeteendeundersökningarna består bortfallet till stor del av personer som SCB aldrig lyckas komma i kontakt med.

Träffsäkerheten i 2004 års Europaparlamentsvalundersökning är mycket god när det gäller partival. Den genomsnittliga avvikelser från det officiella valresultatet är endast 0,9 procentenheter. Det är något bättre än vid de två senaste undersökningarna 1995 (1,0) och 1999 (1,1).

Den svenska Europaparlamentsvalundersökningen 2004 ingick som en del i ett europeiskt samarbete för studier av väljarbeteende i Europaparlamentsval. Den europeiska valundersökningen – European Election Study 2004 (EES 2004) – genomfördes samtidigt i 23 av de 25 medlemsländerna som gick till val i juni 2004.

In English

A note of thanks

We would like to express appreciation to our survey respondents – the people, enterprises, government authorities and other institutions of Sweden – with whose cooperation Statistics Sweden is able to provide reliable and timely statistical information meeting the current needs of our modern society.

List of terms

<i>Partinamn</i>		<i>Party names</i>	
m	Moderata samlingspartiet		The Moderate Party
c	Centerpartiet		The Centre Party
fp	Folkpartiet liberalerna		The Liberal Party
kd	Kristdemokraterna		The Christian Democratic Party
mp	Miljöpartiet de Gröna		The Green Party
nyd	Ny demokrati		New Democracy
s	Socialdemokraterna		The Social Democratic Party
v	Vänsterpartiet		The Left Party
jl	Junilistan		The June List
övr	Övriga partier		Other parties
A		B	
Alla	All	Befolkningsgrupp	Group of the population
Antal	Number		
Arbetare	Manual workers		
Arbetskraften	Labour force	C	
Arbetskraftsstatus	Labour force status	Civilstånd	Civil status
		E	
Arbetslös	Unemployed persons	Eftergymnasial	Tertiary
		Ej gifta	Non-married
Anställda	Employees	Ej i arbetskraften	Not in the labour force
		Europaparlamentet	European Parliament

F			LO	The
Facklig organisation	Union			Swedish
Folkomröstning	Referendum			Trade
Fördelning	Distribution			Union
Förgymnasial	Primary and Lower secondary	Län		Confederation
			M	County
G			Medborgarskapsland	Country of
Gifta	Married			Citizenship
Giltig	Valid		Medlemsland	Member
Giltiga röstsedlars fördelning efter röstningsalternativ i procent	Distribution of valid ballot papers by voting alternatives in percent	Män		state
			N	Men
			Nej	No
			O	
			Ogiltig	Invalid
Gymnasial	Upper Secondary		P	
			Privat sektor	Private
				sector
H			Procent	Per cent
Höger	Right		Procentuell fördelning	Percentage
				distribution
I				
Inkomst	Income		R	
Inrikes född	Born in Sweden		Riket	Country
			Röstande	Voters
			Röstberättigade	Entitled to
J				vote
Ja	Yes		Röster	Votes
			Röstlängd	Electoral
K				roll
Kommunal sektor	Municipal sector			
Kvinnor	Women		S	
Kön	Sex		SACO	Swedish
				Confederation
L				of
Landsbygd	Country side			Professional
				Associations

Sambo	Cohabitee	Tätort	Built-up area
Samtliga	Total		
Sektortillhörighet	Sector of Employment	U	
Stad	City	Utländsk medborgare	Foreign citizen
Statlig sektor	Government sector (of Employment)	Utrikes född	Foreign born, born abroad
Storstad	Metropolitan	Utbildningsnivå	Level of Education
Studerande	Student	V	
Större städer	Major cities	Valdeltagande	Electoral participation
Skäl	Reason		
Sysselsatta	Employed persons	Valmyndigheten	The Electoral Authority
T		Vänster	Left
TCO	Swedish Confederation of Professional Employees	Y	
		Yrke	Occupation
		Å	
		Ålder	Age
		År	Year
Tjänstemän	Non-manual worker	Åsikt	Opinion
Träffsäkerhet	Precision of aim	Ö	
		Övriga	Other (-s)

Europaparlamentsvalen är den sjätte rapporten i SCB:s rapportserie Demokratistatistik. Sedan 1956 har SCB, i samarbete med Göteborgs universitet, genomfört väljarundersökningar i samband med folkomröstningar och val till riksdag och Europaparlament. Den här rapporten sammanfattar de viktigaste resultaten som kommit fram i samband med de undersökningar som gjorts i samband med valen till Europaparlamentet 1995, 1999 och 2004. Rapporten har skrivits av Henrik Oscarsson och Sören Holmberg vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

ISSN 1654-5656 (online)
ISSN 1652-6945 (print)

ISBN 978-91-618-1393-3 (print)

Publikationstjänsten:

E-post: publ@scb.se, tfn: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44. Postadress: 701 89 Örebro.

Information och bibliotek: E-post: information@scb.se, tfn: 08-506 948 01, fax: 08-506 948 99.
Försäljning över disk, besöksadress: Biblioteket, Karlavägen 100, Stockholm.

Publication services:

E-mail: publ@scb.se, phone: +46 19 17 68 00, fax: +46 19 17 64 44. Address: SE-701 89 Örebro.

Information and Library: E-mail: information@scb.se, phone: +46 8 506 948 01, fax: +46 8 506 948 99.
Over-the-counter sales: Statistics Sweden, Library, Karlavägen 100, Stockholm, Sweden.